

Utenfor fellesskapet

Taler

Peter Normann Waage

Dato

1 mai 1994

Sted

Antirasistisk Senter, Oslo

- 1 Første mai ble første gang feiret og markert i Paris 1898 som arbeiderklassens internasjonale solidaritetsdag. Men nå har det seg slik at arbeiderklassen ikke var internasjonal så veldig lenge. Den ble på en måte integrert i nasjonalstaten. I tredveårene begynte man her i Norge å gå med norske flagg i 1. mai-tog, og dette
- 5 var en ganske dramatisk hendelse som sier noe om nasjonalstatens potensiale, og kanskje noe om nasjonalismens gode sider. Saken er den at det er nasjonalstaten som er vårt utgangspunkt - uansett hvordan man snur og vender på det. Og nasjonalismen er både et resultat av nasjonalstaten, og ligger til grunn for den. Samtidig er nasjonalismen å sammenlikne med et omvendt kjøleskap.

10

Mens kjøleskapets store mening og misjon er å generere kulde innad og av nærmest vanvare varme utad, er hovedtanken med nasjonalismen og det nasjonale fellesskap å skape solidaritet og varme innad. Med andre ord skape en bevissthet om at alle mennesker som bebor en bestemt stat har visse

15 grunnleggende rettigheter, og at man solidariserer seg med mennesker som bor i denne politiske staten, til og med i en så stor grad at man tillater at de har innflytelse over ens dagligliv. Ved at de har stemmerett, for eksempel til et felles parlament. Noe som også skaper en slags følelsesmessig kontinuitet på tvers av tid og rom innenfor grensene. Men alt er ikke sagt om nasjonalismen med dette.

20 Nasjonalismen genererer, nærmest ved vanvare, kulde utad. Det vil si at det alltid er noen som ikke får være med i dette nasjonale fellesskap. Det er noen, de andre, som den nasjonale gruppen defineres i forhold til. En av disse gruppene som var utstøtt av fellesskapet i sin tid var arbeiderklassen.

- 25 Men selve grunntanken bak nasjonalismen er at den skal være mer og mer inkluderende. Ibsen skriver: Norge var et rike. Det skal bli et folk. Trønder sto mot vikkværing. Agderværing mot hordalending... Alle skal være ett heretter, og vite med seg selv at de er ett. Denne inkluderende prosessen har i Norge gått fra borgere til arbeidere og kvinner og etter hvert til samer, som også er integrert i

nasjonalstaten. Men hva med utlendingene? Er det noen mulighet for at de kan integreres i denne statsdannelsen? Det høres i utgangspunktet paradoksalt ut, da nasjonalstaten er et fellesskap som ofte tar utgangspunkt i noe som er kulturelt og gir politiske rettigheter.

35

I vår tid viser det seg stadig flere kulturelle grupper. Det er ikke innvandringen til Norge som har gjort landet flerkulturelt, det er omvendt. På grunn av modernisering, rasende utvikling av global økonomi osv, har vi fått en økende innvandring til Norge. Også uten innvandringen er Norge i ferd med å dele seg
40 opp i undergrupper. Man har punkere og blitzere og alt mulig rart i byene, og religiøse fundamentalister på landet. Spørsmålet er om en moderne statsdannelse kan omfatte de forskjellige kulturelle gruppene, og gi dem rettigheter, slik som nasjonalstaten alltid har ønsket å gjøre. Nasjonalstatens store fortjeneste er at den, til tross for at den ekskluderer, streber etter å gi alle
45 individene rettigheter. Den har sin bakgrunn i den franske revolusjon og den franske menneskerettighetserklæringen.

Sistnevnte gjaldt først borgerne, men har utviklet seg til å gjelde den enkeltes rettigheter. Nasjonalstatens feilskjær er at den har knyttet disse rettighetene til
50 grupper og til de som har en felles kulturell bakgrunn. Hvordan skal man bevare denne menneskerettighetstanken i et flerkulturelt miljø? Det kan bare skje hvis man tar to forhold med i betraktning. Det ene er at det ikke er grupper som sådan som har rettigheter. Det er ikke kulturelle minoriteter som har rettigheter, men personene. Og selv om man kan bli diskriminert av en kollektiv grunn,
55 fordi man tilhører en minoritet, er diskriminering noe som alltid oppfattes av den enkelte. Det andre er at det eneste felles grunnlag som man kan finne i et flerkulturelt samfunn, er hensynet til den enkelte.

Hvis man vil ha en bærekraftig stat som ønsker å begrunne rettigheter slik som
60 nasjonalstaten alltid har ønsket å gjøre, må disse rettighetene oppleves av den enkelte, for den enkelte, samtidig som hver især må utvikle en solidaritet til denne felles statsdannelsen. Hvordan kan det gjøres? Det kan gjøres ved at hver enkelt får uttrykke sin kultur innenfor statens ramme, dvs. at man for eksempel kan bruke sitt språk i forskjellige sammenhenger, at man må kunne ha sine egne
65 skoler. Ikke fordi man tilhører en stor eller liten minoritet, men fordi man selv ønsker å gjøre det. Bare dermed kan man utvikle et fellesskap i et flerkulturelt samfunn, og ikke en krig mellom forskjellige grupper. Fellesskapet må med andre ord skapes med utgangspunkt i individet.

70

Og her er vi tilbake til utgangspunktet for Antirasistisk Senter. Man kan ikke bare være antirasist, for rasisme betyr at man behandler folk etter gruppetilhørighet. En rasist behandler mennesker ikke som enkeltpersoner med rettigheter, men som vesener med en eller annen kulturell eller rasemessig
75 uniform, som man er slave av og må behandles etter. En antirasist betyr en som er for individet. Derfor vil jeg avslutningsvis si at å være antirasist betyr å være for den enkeltes rettigheter. Hvis vi klarer å lage, ut fra et fremvoksende flerkulturelt Norge, et samfunn hvor de forskjellige undergruppene merker at de får uttrykke sin kultur, kan vi skape et fruktbart fellesskap og ikke et sted
80 hvor det er latent krig mellom forskjellige grupper.

Kilde

Samora, nr. 3 1994.

85

Emner

1. mai-tale, Rasisme

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/utenfor-fellesskapet>

90

95

100

105